

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/210045,Ewelina-Slajak-Operacja-Zorza-Aparat-bezpieczenstwa-wobec-drugiej-pielgrzymki-Ja.html>
27.02.2026, 00:18

Ewelina Ślăzak: Operacja „Zorza”. Aparat bezpieczeństwa wobec drugiej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski

Druga pielgrzymka Ojca Świętego Jana Pawła II do Ojczyzny odbyła się w realiach stanu wojennego, pod hasłem „Pokój Tobie, Polsko! Ojczyzno moja!”. Przybycie papieża poprzedziły wielomiesięczne negocjacje dotyczące terminu przyjazdu.

16.06.2026

[Aparat bezpieczeństwa Jan Paweł II Komunizm](#)

Ostatecznie ustalono, iż plan drugiej podróży apostolskiej obejmie: Warszawę (16-18 czerwca), Niepokalanów (18 czerwca), Częstochowę (Jasną Górę 18-19 czerwca), Poznań, Katowice, Częstochowę (Jasną Górę 20 czerwca), Wrocław, Górę św. Anny (21 czerwca) oraz Kraków (22-23 czerwca).

Przygotowania aparatu bezpieczeństwa do wizyty papieskiej

Przygotowania strony rządowej skupiły się na dwóch głównych zadaniach: wnikliwym rozpoznaniu celów oraz planów episkopatu Polski, duchowieństwa katolickiego i opozycji antykomunistycznej, a także wysondowaniu nastrojów społecznych oraz zahamowaniu wszelkich „negatywnych” wydarzeń. Realizacją wymienionych założeń zajęły się nie tylko organy administracyjno-partyjne odpowiedzialne za politykę wyznaniową, ale także – przede wszystkim – aparat bezpieczeństwa. Mobilizacja Służby Bezpieczeństwa obejmowała wszystkie jej struktury, każda z nich otrzymała do realizacji ściśle określone zadania. Najważniejszą rolę odgrywał Departament IV MSW, do którego spływały wszelkie informacje, raporty i donosy z innych jednostek aparatu bezpieczeństwa.

Skala przygotowań aparatu bezpieczeństwa do drugiej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski w stosunku do pierwszej wizyty w 1979 r. była nieporównanie większa. Powodem było wyciągnięcie wniosków oraz ówczesna rzeczywistość społeczno-polityczna, wynikająca z realiów stanu wojennego. Służba Bezpieczeństwa potraktowała drugą wizytę jako swoistą próbę sił i okazję do zmierzenia się z opozycyjnym podziemiem. Głównym zagrożeniem dla władz była wzrastająca liczba powstających grup pielgrzymkowych, reprezentujących różnego rodzaju środowiska i zakłady pracy, młodzież akademicką, a przede wszystkim byłych internowanych i działaczy zdelegalizowanej NSZZ „Solidarność”.

Drugą pielgrzymkę Jana Pawła II do Polski poprzedzały intensywne przygotowania MSW, rozpoczęte wraz z ogłoszeniem zarządzenia 099/82 z 31 grudnia 1982 r., na podstawie którego powołano dwunastoosobową grupę operacyjną do zabezpieczenia wizyty. Podobne grupy – na wzór centralnej – powołano we wszystkich województwach, na terenie których przebywać miał Ojciec Święty. Zostały one ściśle podporządkowane centralnemu sztabowi MSW.

Sprawa Obiektowa „Zorza”, dotycząca zabezpieczenia operacyjnego drugiej wizyty Jana Pawła II, została założona w MSW, a następnie była prowadzona w każdym województwie, do którego zawitać miał Ojciec Święty. Działania operacyjne podjęte zostały przez SB jeszcze przed

oficjalnym powołaniem zarówno sztabu centralnego, jak i sztabów wojewódzkich. Zbierano przede wszystkim informacje na temat dotychczas podjętych przez Kościół katolicki prac, w tym wszelkiego rodzaju komentarze. Pozyskiwano je za pomocą tajnych współpracowników, którym wytyczono jasne instrukcje pozyskania dokumentacji związanej z wizytą oraz planów działalności członków opozycji, zwłaszcza osób związanych z Kościołem. Wraz ze zbliżającym się terminem przyjazdu papieża, ilość doniesień agenturalnych wzrastała. Głównym celem SB zarówno przed, jak i w trakcie obecności papieża w Polsce było wytworzenie właściwego klimatu społecznego, szczególnie w środowiskach opozycyjnych. Przygotowania były dość skrupulatne, bowiem każdy punkt programu pielgrzymki w danej miejscowości posiadał osobny plan zabezpieczenia operacyjnego, poczynając od miejsc przejazdu, po główne uroczystości i odlot papieża.

Działania Departamentu IV MSW wobec grup zaangażowanych w drugą pielgrzymkę papieża

Departament IV MSW podjął szereg działań w stosunku do różnych grup zaangażowanych i zainteresowanych pielgrzymką papieską. Wobec dyplomacji watykańskiej, jak i osoby samego Jana Pawła II podjęto starania uzyskania informacji o ich nastawieniu, zarówno do wizyty apostolskiej, jak i ówczesnej sytuacji społeczno-politycznej w Polsce. W tym celu podjęto próbę przekazywania do najbliższego otoczenia Ojca Świętego sugestii, ocen i opinii, mających wpłynąć na zmianę postrzegania sytuacji wewnętrznej w kraju. Jak odnotowywano w raportach SO krypt. Zorza, za pomocą pięciu tajnych współpracowników zrealizowano przekazanie osiemnastu petycji i pism o różnych treściach „korzystnych operacyjnie”. Aparat bezpieczeństwa dysponował także tematami i głównym zarysem przemówień papieża oraz planami spotkań z przedstawicielami różnych środowisk i grup społecznych. Powyższe działania realizowane były kanałami dyplomatycznymi, ale także poprzez dialogi polityczno-operacyjne, prowadzone za pomocą szesnastu tajnych współpracowników.

W odniesieniu do episkopatu Polski oraz „znaczących opiniotwórczych kręgów kościelnych” władze państwowe na każdym kroku podejmowały działania uświadamiające o religijnym charakterze pielgrzymki. Starano się wymusić na stronie kościelnej respektowanie ustalonych zobowiązań dotyczących warunków organizacyjnych wizyty. Metoda rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych zastosowana została nie tylko w stosunku do biskupów, ale także wobec duchowieństwa katolickiego. Ogółem w kwestiach związanych z pielgrzymką aparat bezpieczeństwa przeprowadził w skali kraju 53 rozmowy z biskupami, 269 rozmów z księżmi pełniącymi ważniejsze funkcje w Kościele (pracownikami kurii biskupich, wykładowcami uczelni kościelnych i katolickich) i 140 rozmów z przełożonymi ważniejszych zakonów. Szczególnie zaostrożonej kontroli operacyjnej poddani zostali księża zaangażowani w działalność opozycyjną, wspierający działaczy antykomunistycznych.

Efektem wspomnianych powyżej rozmów był częściowy wpływ SB na „właściwy” dobór osób duchownych i świeckich do kościelnych komitetów organizacyjnych i kościelnych służb porządkowych. W ten sposób ze struktur tych wyeliminowano ponad 52 osoby, które ze względu na zaangażowanie w działalność opozycyjną w ocenie władz

„nie gwarantowały właściwego zachowania i działania”.

Do pracy w Komitecie organizacyjnym w Warszawie nie dopuszczono m.in. ks. Jerzego

Popiełuszki. W celu zagwarantowania jak najlepszej realizacji tego zadania, Departament IV MSW ulokował 291 tajnych współpracowników w kościelnych komitetach organizacyjnych. Ułatwiło to pozyskanie planów i poznanie zamierzeń, zarówno strony kościelnej, jak i przedstawicieli opozycji. Zyskiwano w ten sposób również wpływ na rozmieszczenie uczestników uroczystości w odpowiednich sektorach. Skutkiem tego było uniemożliwienie próby zorganizowania wydzielonych sektorów dla byłych osób internowanych i działaczy „Solidarności”.

Pracą operacyjną objęte zostało także Centrum Prasowe podlegające Sekretariatowi Episkopatu, w którym zainstalowano sześciu tajnych współpracowników. W prasie ogólnopolskiej, jak i regionalnej ukazało się 27 artykułów szkalujących duchowieństwo katolickie oraz przedstawiających problemy wewnętrzne Kościoła. Wyemitowano także dwanaście audycji telewizyjnych i siedem radiowych, przedstawiających różne niekorzystne sytuacje związane z Kościołem katolickim, duchowieństwem i religią.

Działalność operacyjna Służby Bezpieczeństwa w trakcie pobytu papieża Jana Pawła II w Polsce

Ogółem pion IV do operacyjnego zabezpieczenia poszczególnych uroczystości oddelegował 6146 tajnych współpracowników. Dodatkowo aparat bezpieczeństwa korzystał z osobowych źródeł informacji pozostających na kontakcie operacyjnym innych pionów, m.in. Departamentu III. Aby usprawnić działania, ustalony został system obiegu informacji, w którym dokonano koncentracji wszystkich informacji w sztabie KWMO, w tym celu zobowiązano do codziennego przesyłania raportów.

Wnikliwej inwigilacji w trakcie całego pobytu w Polsce poddany został papież Jan Paweł II. Do działań operacyjnych zaangażowano także Biuro Ochrony Rządu, do pracy którego oddelegowano pracowników Departamentu IV MSW (24 osoby). Funkcjonariusze ci uzyskali szereg informacji związanych z nieoficjalnymi wypowiedziami Ojca Świętego i osób mu towarzyszących. Metody te pozwoliły na rozpoznanie prywatnych i nieoficjalnych kontaktów w czasie pobytu papieża w Polsce. Obecność pracowników Wydziału IV wśród funkcjonariuszy BOR umożliwiła także rejestrowanie i ograniczanie kontaktów osób związanych z działalnością opozycyjną oraz dziennikarzy zagranicznych z Janem Pawłem II.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Aparat bezpieczeństwa, Jan Paweł II, Partia Komunistyczna

Artykuł